

BURGERSCHAP IN DE KINDEROPVANG

BURGERSCHAP IS OOK EEN VERANTWOORDELIJKHEID VOOR DE KINDEROPVANG

Op 1 augustus 2021 is een nieuwe wet over burgerschaps- onderwijs voor primair onderwijs en voortgezet onderwijs ingegaan. Het doel: 'kinderen kennis en respect bijbrengen over de basiswaarden van de democratische rechtstaat'. De kerndoelen die (momenteel nog in concept) geformuleerd zijn, bieden ook kansen voor de Kinderopvangsector. Niet alleen daar waar scholen en kinderopvang samen optrekken in kindcentra. Al bij de jongste kinderen liggen kansen om bezig te zijn met een democratische cultuur, inclusie en betrokkenheid bij de directe leefomgeving.

Christel Eijkholt werkt sinds 2017 aan een promotieonderzoek kinderrechten en democratisch burgerschap binnen voorzieningen voor jonge kinderen in Nederland. De voorlopige resultaten van haar onderzoek onderbouwen het belang van een zorgvuldige benadering en pedagogische inbedding van enkele essentiële kenmerken van kinderrechten en burgerschap. Zoals kindparticipatie, vrije ruimte en democratische conflicthantering.

In de publicatie 'Samen verschillend' (pedagogisch kader diversiteit in kindcentra) wordt de maatschappelijke taak van de kinderopvang als volgt geformuleerd:

- Kinderen voorbereiden op de samenleving door aandacht te hebben voor democratische vaardigheden en kindparticipatie;
- Samenwerken met diverse ouders, onder wie ouders die steun nodig hebben;
- Gemeenschapszin bevorderen, zowel binnen het kindercentrum als daarbuiten.

Janneke Plantinga schrijft in haar voorwoord van 'Samen verschillend' dat "kwalitatieve waarden als participatie, democratie, sociale inclusie en respect voor diversiteit belangrijke kernwaarden op zichzelf zijn".

In de Kinderopvang lijkt de norm dat we er allemaal niet te veel de nadruk op moeten leggen en dat kinderen te jong zijn om bezig te zijn met deze grote onderwerpen. Dat durven wij te bestrijden. We moeten ook onze verantwoordelijkheid nemen in de kinderopvang.

Micha de Winter geeft aan dat democratie niet vanzelfsprekend is en dat steeds vaker erkent wordt dat kindcentra unieke plekken zijn om op jonge leeftijd rechten en verantwoordelijkheden en een democratische manier van omgaan met elkaar te kunnen oefenen en ontdekken. Kenmerken die van belang zijn voor welbevinden en ontwikkeling van jonge kinderen.

Kerdoel 1: Schoolcultuur. Zorg voor een democratische cultuur

Het gaat hierbij om het creëren van een veilige omgeving met aandacht voor diversiteit en inclusie.

Te denken valt aan een rijke leeromgeving waarbij aandacht is voor diversiteit en inclusie. In het themanummer Kidido 'Koester de verschillen' blijkt uit recent onderzoek van Ymke de Bruijn en Judi Mesman dat prentenboeken nog altijd geen representatief beeld geven van de Nederlandse bevolking. Het materiaal dat gebruikt wordt op scholen en in de kinderopvang toont niet de diversiteit die standaard is in de samenleving.

Onze ervaring is dat er nog te vaak een zeer beperkt deel te vinden is op de groepen. Twee kleuren poppen en mogelijk nog een puzzel en een prentenboek en dan hebben we het vaak wel. Ook voor kinderen met een andere culturele achtergrond en/of een andere huidskleur is het van belang dat zij zich herkennen in de hoofdpersoon zijn in een boek bijvoorbeeld. Diversiteit in de materialen bij de huishoek is er vaak niet. Hoe merken kinderen en hun ouders dat ze welkom zijn en erbij horen?

Kerdoel 2: Diversiteit. Respectvol handelen vanuit kennis over een diverse samenleving

In gedrag rekening houden met ervaringen en perspectieven van anderen. Dat begint al op de peuterleeftijd wanneer je kinderen helpt om kleine conflicten op te lossen.

Burgerschap gaat over hoe we met elkaar samenleven. Hoe kan je actief en betrokken bijdragen aan de wereld van vandaag en morgen en hoe ga je om met dat anderen anders zijn dan jij. Wanneer je inzet op mee leven met elkaar, kinderen attent maken op elkaar en onderlinge interacties te versterken dan werk je aan respect voor ieders achtergrond, geloofsovertuiging, sekse, gender en leefwereld. Bijvoorbeeld: Rituelen of activiteiten waarin alle kinderen zich kunnen herkennen en die zorgen voor gezamenlijkheid.

Kerdoel 3: Democratische waarden. Begrijpen hoe je handelen is verbonden met democratische waarden

Kennis over de basiswaarden van gelijkheid, vrijheid en solidariteit.

"We zijn allemaal vrij geboren met onze eigen gedachten en ideeën. We zouden gelijk behandeld moeten worden. Deze rechten zijn van ons allemaal, hoe verschillend we ook zijn." Uit VRIJ De rechten van de mens voor alle kinderen (Lemniscaat in samenwerking met Amnesty international).

Waar kinderen elkaar ontmoeten kunnen ze ervaringen opdoen. Professionals dragen zorg voor een positief groepsklimaat en ouderparticipatie. Zij hebben de verantwoordelijkheid om kinderen kennis bij te brengen over diversiteit en hen te helpen bij het omgaan met verschillen tussen mensen. Ze bieden een bredere blik en ruimte voor vrijheid van meningsuiting, voor gelijkwaardigheid, ze geven kinderen autonomie en wijzen discriminatie af.

Kerdoel 4: Maatschappelijke betrokkenheid. Verschillende mogelijkheden verkennen om bij te dragen aan de samenleving

Jonge kinderen bewust maken van duurzaamheid, aandacht voor een ander en liefde voor de planeet.

Kinderen kennis laten maken met en respect bijbrengen voor hun leefomgeving, de natuur, voorzieningen, medebewoners in de wijk en verbinding creëren waar mogelijk. 'It takes a village to raise a child'.

Kerdoel 5: Democratische betrokkenheid. Verkennen hoe democratisch handelen in de dagelijkse praktijk kan worden vorm gegeven.

Samen met kinderen regels opstellen.

Professionals organiseren een geleidelijke overgang van verantwoordelijkheden zodat kinderen zelf eigenaarschap ervaren. Onderzoek (Christel Eijkholt) toont aan dat een structurele vorm van kinderparticipatie op de groep en in een organisatie bijdraagt aan welbevinden, betrokkenheid en sociale interacties.

Kerdoel 6: Maatschappelijke vraagstukken. Kinderen wegen af welke mogelijkheden zij hebben tav maatschappelijke vraagstukken te handelen.

Samen met kinderen praten over actuele zaken.

Professionals gaan met behulp van een themahoek, prentenboeken, foto's, en materialen in gesprek met kinderen over maatschappelijke vraagstukken en spreken daarbij bijvoorbeeld over de impact van klimaatveranderingen en zoeken samen naar oplossingen wat we hier zelf aan kunnen doen. Peuters kunnen we al op een luchtige manier kennis laten maken met diversiteit van mensen en culturen aan de hand van prentenboeken, poppen, spelmateriaal en activiteiten.

We willen benadrukken dat we burgerschap en inclusie in de kinderopvang belangrijk vinden. En dat volgens ons juist in kindcentra de uitgelezen mogelijkheid zich aan dient om hiermee te oefenen. Burgerschap is inmiddels een begrip op scholen en dat zou het ook in de Kinderopvang moeten zijn. Laten we onze verantwoordelijkheid nemen, we kunnen nooit te jong beginnen.

Meer weten?

Wil je meer weten over burgerschap en de rol die de kinderopvang hierin kan spelen? Neem vrijblijvend contact op met een van onze collega's, om te zien of Edux iets voor jou of jouw organisatie kan betekenen.

Caroline van der Hulst-van Lierop

Adviseur

06 – 10 71 09 51

c.vanlierop@edux.nl

Janita van Dinther

Adviseur

06 – 210 74 55 02

j.vandinther@edux.nl

Literatuur

<https://www.pactvoorkindcentra.nl/nieuws/burgerschap-moet-dat-nu-of-kan-dat-later> (2020), geraadpleegd op 28 mei 2024.

https://www.kleinegrotedenkers.nl/burgerschap/burgerschap?gad_source=1&gclid=EAIaIQobChMI86XYkZGwhgMVbJCDBx2zpg0-EAAYASAAEgJRMfD_BwE%E2%80%AF (2022), geraadpleegd op 28 mei 2024

<https://www.slo.nl/thema/meer/burgerschap/> (2024), geraadpleegd op 28 mei 2024.

Kiddo: *Koester de verschillen; Een prinses hoeft niet wit te zijn* (2023).

Van Keulen, A. & Singer, E. (2012). *Samen verschillend; Pedagogisch kader diversiteit in kindercentra 0-13 jaar*. Amsterdam: Reed Business.

VRIJ De rechten van de mens voor alle kinderen (2008). Uitgeverij Lemniscaat in samenwerking met Amnesty International.